

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

મેસર્સ ચૌરંગી સેલ્સ બ્યુરો (પી) લિમિટેડ

વિરુદ્ધ

સી.આઈ.ટી., પશ્ચિમ બંગાળ

૧૦/૧૦/૧૯૭૨

(કે. એસ. હેગડે, પી. જગનમોહન રેડ્ડી અને એચ. આર. ખન્ના, ન્યાયમૂર્તિઓ)

બેંગાલ ફાયનાન્સ (સેલ્સ ટેક્સ) એક્ટ, ૧૯૪૧ – શું કલમ ૨(સી) ના ખુલાસા ૨ માં "હરાજી કરનાર" શબ્દનો સમાવેશ "ડીલર" અભિવ્યક્તિમાં થાય છે – "ડીલર" શબ્દની વ્યાખ્યા ભારત સરકારના અધિનિયમ, ૧૯૩૫ ના શેડ્યુલ VII ના લિસ્ટ II ની એન્ટ્રી ૪૮ હેઠળ રાજ્ય વિધાનમંડળની સત્તાની બહાર છે કે કેમ – અપીલકર્તા કંપની હરાજી કરનાર તરીકે કાર્ય કરે છે – હરાજી વેચાણમાં વેચાણ વેરા તરીકે વસૂલવામાં આવેલી અને સેલ્સ ટેક્સ કલેક્શન

એકાઉન્ટ હેઠળ અલગથી જમા કરવામાં આવેલી રકમ, શું અપીલકર્તાની આવકનો ભાગ છે.

અપીલકર્તા આસામી એક પ્રાઇવેટ લિમિટેડ કંપની છે જે ફર્નિચરનો વ્યવસાય કરે છે અને હરાજી કરનાર તરીકે પણ કાર્ય કરે છે. અપીલકર્તા દ્વારા હરાજી કરનાર તરીકે કરવામાં આવેલા વેચાણના સંબંધમાં, તેણે પ્રશ્ન હેઠળના વર્ષ દરમિયાન, કમિશન ઉપરાંત, ૩૨,૯૮૬/- રૂપિયા વેચાણ વેરા તરીકે મેળવ્યા હતા. આ રકમ હિસાબી ચોપડામાં સેલ્સ ટેક્સ કલેક્શન એકાઉન્ટ હેઠળ અલગથી જમા કરવામાં આવી હતી. આ રકમ ન તો સરકારી તિજોરીમાં ચૂકવવામાં આવી હતી કે ન તો જે વ્યક્તિઓ પાસેથી તે એકત્રિત કરવામાં આવી હતી તેમને પરત કરવામાં આવી હતી. પ્રશ્ન હેઠળના વર્ષ માટે, આઈ.ટી.ઓ. એ ઠેરવ્યું કે ૩૨,૯૮૬/- રૂપિયાની રકમ અપીલકર્તાની આવકનો એક ભાગ હતી જે હરાજી વેચાણ પર તેને મળેલા કમિશન જેવી જ પ્રકૃતિની હતી. અપીલકર્તાએ કલકત્તા હાઇકોર્ટના નિર્ણય, [૧૯૬૧] ૧૨ એસ.ટી.સી. ૫૩૫ પર આધાર રાખતા દલીલ કરી હતી કે રાજ્ય સરકાર પાસે બેંગાલ ફાયનાન્સ (સેલ્સ ટેક્સ) એક્ટ, ૧૯૪૧ માં "ડીલર" ની વ્યાખ્યામાં "હરાજી કરનાર" નો સમાવેશ કરવાની વૈધાનિક સત્તા નથી, તેથી પ્રશ્નમાં રહેલી રકમ ઇનકમ ટેક્સ એક્ટ હેઠળ વેરાપાત્ર વ્યાપારી પ્રાપ્તિ ન હતી.

એપેલેટ આસિસ્ટન્ટ કમિશનર અને એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલે અપીલકર્તાની તરફેણમાં ચુકાદો આપ્યો હતો. જો કે, ઇન્ડિયન ઇનકમ ટેક્સ એક્ટની કલમ ૬૬(૧) હેઠળના એક સંદર્ભનો હાઇકોર્ટે અપીલકર્તાની વિરુદ્ધમાં જવાબ આપ્યો હતો. આ કોર્ટ સમક્ષ બે પ્રશ્નો રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા (૧) શું [૧૯૬૧] ૧૨ એસ.ટી.સી. ૫૩૫ માં કલકત્તા હાઇકોર્ટનો નિર્ણય સાચો હતો અને (૨) શું હાઇકોર્ટે દ્વારા સંદર્ભનો જવાબ સાચો હતો?

કોર્ટે ઠેરવેલ કે: સેલ ઓફ ગુડ્સ એક્ટની કલમ ૪ સાથે વંચાતી કલમ ૬૪ ની જોગવાઈઓને જોતા હરાજી વેચાણને સેલ ઓફ ગુડ્સ એક્ટના હેતુ માટે વેચાણ ગણવું પડશે. ભારત સરકારના અધિનિયમના શેડ્યુલ VII ના લિસ્ટ II ની એન્ટ્રી ૪૮ (બંધારણના સાતમા શેડ્યુલના લિસ્ટ II ની એન્ટ્રી ૫૪ ને અનુરૂપ) માં એવું કંઈ નથી જે માલના માલિક કે જેના પતી માલ વેચાય છે અથવા ખરીદનાર પર વેચાણ વેરો લાદવાની બાબતમાં વિધાનમંડળની સત્તાને મર્યાદિત કરતું હોય જ્યાં વ્યવહાર માલના વેચાણનો હોય. માલના વેચાણના વ્યવહારો પર વેરો લાદવાની રાજ્ય અથવા પ્રાંતીય વિધાનમંડળની સત્તાની વ્યાપકતાને જોતા, એન્ટ્રી ૪૮ માં એવી મર્યાદા વાંચવી અસ્વીકાર્ય હશે જે રાજ્ય વિધાનમંડળને એવા હરાજી કરનાર પર વેરો લાદતા અટકાવે જે માલ વેચવાનો વ્યવસાય કરે છે અને જેની પાસે વ્યવસાયના રૂઢિગત ક્રમમાં લોકોની માલિકીનો માલ વેચવાની સત્તા છે. જેનો વેરો લેવા માંગવામાં આવે છે તે માલના વેચાણનો

વ્યવહાર છે. જો વેચાણના વ્યવહાર અને વેરો ચૂકવવા માટે જવાબદાર વ્યક્તિ વચ્ચે નજીકનો અને સીધો સંબંધ હોય, જેમ કે હાલના કેસમાં છે, તો વેચાણ વેરાની આવી વસૂલાત માટેની કાનૂની જોગવાઈ એન્ટ્રી ૪૮ નું ઉલ્લંઘન કરશે નહીં. જેમ કે, બેંગાલ એક્ટની કલમ ૨(સી) ના ખુલાસા ૨ માં "ડીલર" શબ્દની વ્યાખ્યાને સત્તા બહારની ગણી શકાય નહીં. તે પ્રાંતીય વિધાનમંડળની સત્તામાં હતું કે તે "ડીલર" શબ્દની વ્યાખ્યામાં એવા હરાજી કરનારનો સમાવેશ કરે જે માલ વેચવાનો વ્યવસાય કરે છે અને જેની પાસે વ્યવસાયના રૂઢિગત ક્રમમાં મુખ્ય માલિકના માલ વેચવાની સત્તા છે.

કેસ લો સંદર્ભ	પરિણામ
જે. કે. જૂટ મિલ્સ કો. લિમિટેડ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ઉત્તર પ્રદેશ, [૧૯૬૧] ૧૨ એસ.ટી.સી. ૫૩૫	રદબાતલ
સ્ટેટ ઓફ મદ્રાસ વિરુદ્ધ કેનન ડંકરલી એન્ડ કો. (મદ્રાસ) લિમિટેડ [૧૯૫૮] ૯ એસ.ટી.સી. ૩૫૩	અનુસરવામાં આવેલ
કે. એલ. જોહર એન્ડ કો. વિરુદ્ધ ડેપ્યુટી કમર્શિયલ ટેક્સ ઓફિસર, [૧૯૬૫] ૧૬ એસ.ટી.સી. ૨૧૩	અનુસરવામાં આવેલ
જે. કે. જૂટ મિલ્સ કો. લિમિટેડ વિરુદ્ધ ધ સ્ટેટ ઓફ ઉત્તર પ્રદેશ, [૧૯૬૧] ૧૨ એસ.ટી.સી. ૪૨૯	અનુસરવામાં આવેલ
ઝકરીયા સન્સ પી. લિમિટેડ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ઝકરીયા સન્સ પી. લિમિટેડ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ	સંદર્ભિત

મદ્રાસ, [૧૯૬૫] ૧૬ એસ.ટી.સી. ૧૩૬

પંજાબ ડિસ્ટ્રિક્ટિંગ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ વિરુદ્ધ અનુસરવામાં આવેલ

સી.આઈ.ટી., સિમલા ૧૯૫૯, ૩૫

આઈ.ટી.આર. ૫૧૯

જેમ કે વેચાણ વેરાની રકમ અપીલકર્તા દ્વારા હરાજી કરનાર તરીકેના તેના પાત્રમાં પ્રાપ્ત થઈ હતી, તેથી આ રકમને તેની વ્યાપારી અથવા વ્યવસાયિક પ્રાપ્તિનો ભાગ માનવી જોઈએ. અપીલકર્તા, અલબત્ત, જ્યારે તે રકમ રાજ્ય સરકારને ચૂકવે ત્યારે તેની કપાત મેળવવા માટે હકદાર રહેશે. અપીલકર્તાએ વેચાણ વેરા તરીકે પ્રાપ્ત થયેલી રકમ "સેલ્સ ટેક્સ કલેક્શન એકાઉન્ટ" ના શીર્ષક હેઠળ જમા કરી છે તે હકીકતથી કોઈ મોટો તફાવત પડશે નહીં. તે પ્રાપ્તિનું સ્વરૂપ અને ગુણવત્તા છે, અને હિસાબી ચોપડામાં તે કયા શીર્ષક હેઠળ નોંધાયેલ છે તે નહીં, જે નિર્ણાયક છે.

સિવિલ એપેલેટ જ્યુરિસ્ડિક્શન: સિવિલ અપીલ નં. ૧૬૮
(એનટી)/૧૯૬૯.

કલકત્તા હાઈકોર્ટના ઇનકમ-ટેક્સ રેફરન્સ નં. ૭૭/૧૯૬૬ માં ૧૮/૦૬/૧૯૬૮ ના રોજ આપવામાં આવેલ ચુકાદા અને હુકમ સામે સ્પેશિયલ લીવ દ્વારા અપીલ.

બી. સેન અને બી. પી. મહેશ્વરી, અપીલકર્તા તરફે.

એફ. એસ. નરીમાન, એડિશનલ સોલિસિટર-જનરલ, ટી. આર. રામચંદ્રન, બી. ડી. શર્મા અને આર. એન. સચદેવ, સામાવાળા તરફે.

ગોવિંદા મુખોટી, જી. એસ. ચેટર્જી, ઇન્ટરવેનર તરફે, (સ્ટેટ ઓફ વેસ્ટ બેંગાલ અને એડવોકેટ-જનરલ વેસ્ટ બેંગાલ તરફે).

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ ખન્ના દ્વારા આપવામાં આવેલ.

સ્પેશિયલ લીવ દ્વારા આ અપીલ કલકત્તા હાઇકોર્ટના ચુકાદા સામે નિર્દેશિત છે જેના દ્વારા સદર કોર્ટે ઇન્ડિયન ઇનકમ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૨૨ ની કલમ ૬૬(૧) હેઠળ તેને સંદર્ભિત નીચેના પ્રશ્નનો જવાબ નકારાત્મક અને આસામી અપીલકર્તાની વિરુદ્ધમાં આપ્યો હતો:

"શું કેસના તથ્યો અને સંજોગોમાં ૩૨,૯૮૬ રૂપિયાની રકમને સંબંધિત આકારણી વર્ષ માટે આસામીની વ્યવસાયિક આવકમાંથી માન્ય રીતે બાકાત રાખવામાં આવી હતી?"

સદર બાબત આકારણી વર્ષ ૧૯૬૦-૬૧ ને લગતી છે જેના માટે સંબંધિત પાછલું વર્ષ ૩૧/૦૩/૧૯૬૦ ના રોજ સમાપ્ત થયું હતું. અપીલકર્તા

આસામી ફર્નિચરનો વ્યવસાય કરતી એક પ્રાઈવેટ લિમિટેડ કંપની છે. તે હરાજી કરનાર તરીકે પણ કાર્ય કરે છે. અપીલકર્તા દ્વારા હરાજી કરનાર તરીકે કરવામાં આવેલા વેચાણના સંબંધમાં, તેણે પ્રશ્ન હેઠળના વર્ષ દરમિયાન, કમિશન ઉપરાંત ૩૨,૯૮૬ રૂપિયા વેચાણ વેરા તરીકે મેળવ્યા હતા. આ રકમ હિસાબી ચોપડામાં સેલ્સ ટેક્સ કલેક્શન એકાઉન્ટ હેઠળ અલગથી જમા કરવામાં આવી હતી. ૧૯૪૬ થી સંબંધિત પાછલા વર્ષના અંત સુધી આ ખાતામાં જમા રહેલી કુલ બાકી રકમ ૨,૭૧,૬૯૮ રૂપિયા હતી. આ રકમ ન તો સરકારી તિજોરીમાં ચૂકવવામાં આવી હતી કે ન તો જે વ્યક્તિઓ પાસેથી તે એકત્રિત કરવામાં આવી હતી તેમને પરત કરવામાં આવી હતી. અગાઉના વર્ષોમાં આ વસૂલાતો અપીલકર્તાની આવકમાં ઉમેરવામાં આવતી ન હતી. જો કે, પ્રશ્ન હેઠળના વર્ષ માટે, ઇનકમ ટેક્સ ઓફિસરે ઠેરવ્યું કે સદર રકમ વાસ્તવમાં વેચાણ કિંમતનો જ એક ભાગ હતી કારણ કે વેચાણ વેરો માલના ખરીદદારોની જવાબદારી ન હતી પરંતુ માત્ર માલના વેચનારાઓની જવાબદારી હતી. માલના માલિકો જેમણે હરાજી માટે અપીલકર્તાને માલ મોકલ્યો હતો, તેઓએ અપીલકર્તા દ્વારા ખરીદદારો પાસેથી વેચાણ વેરા તરીકે વસૂલવામાં આવેલી રકમ બાદ કરીને માત્ર તેમની વેચાણ કિંમત પ્રાપ્ત કરી હતી. ઇનકમ ટેક્સ ઓફિસરે ઠેરવ્યું કે ૩૨,૯૮૬ રૂપિયાની રકમ અપીલકર્તાની આવકનો એક ભાગ હતી જે હરાજી વેચાણ પર તેને મળેલા કમિશન જેવી જ પ્રકૃતિની હતી. સદર રકમ તે મુજબ અપીલકર્તાની આવકમાં ઉમેરવામાં આવી હતી.

અપીલકર્તાએ એપેલેટ આસિસ્ટન્ટ કમિશનર સમક્ષ અપીલ દાખલ કરેલ જેમણે એ હકીકતની નોંધ લીધી કે અપીલકર્તાએ સદર રકમને તેની આવકના ભાગ તરીકે ગણી ન હતી. એપેલેટ આસિસ્ટન્ટ કમિશનરે અપીલકર્તા દ્વારા પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય વિરુદ્ધ દાખલ કરાયેલ રિટ પિટિશનમાં કલકત્તા હાઇકોર્ટના સિંગલ જજના નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો. સદર કેસમાં નિર્ણય (૧૯૬૧) ૧૨ એસ.ટી.સી. ૫૩૫ માં અહેવાલ થયેલ છે. હાઇકોર્ટ દ્વારા એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે જ્યાં હરાજી કરનાર અજ્ઞાત અથવા જાહેર કરાયેલ મુખ્ય માલિક માટે ચોક્કસ વસ્તુઓ અથવા માલ વેચતો હોય અને જ્યાં ખરીદનાર જાણે છે કે હરાજી કરનાર માલિક નથી, ત્યાં હરાજી કરનારને વેચનાર માની શકાય નહીં અને તેની અને ખરીદનાર વચ્ચે વેચાણનો કોઈ કરાર નથી. આવા કિસ્સામાં હાઇકોર્ટના જણાવ્યા અનુસાર, હરાજી કરનાર વેચાણમાં પક્ષકાર પણ નથી અને તેને વેચાણ વેરાની ચુકવણી માટે જવાબદાર ઠેરવી શકાય નહીં. બેંગાલ ફાયનાન્સ (સેલ્સ ટેક્સ) એક્ટ, ૧૯૪૧ (જે હવે પછી બેંગાલ એક્ટ તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની કલમ ૨(સી) ના ખુલાસા ૨ માં "ડીલર" શબ્દની વ્યાખ્યા જ્યાં સુધી તેમાં હરાજી કરનારનો સમાવેશ થાય છે ત્યાં સુધી સત્તા બહારની ઠેરવવામાં આવી હતી.

કલકત્તા હાઇકોર્ટમાં વિદ્વાન સિંગલ જજના ઉપરોક્ત નિર્ણય સામે અપીલ પેન્ડિંગ હોવાથી, એપેલેટ આસિસ્ટન્ટ કમિશનરે અવલોકન કર્યું કે જ્યારે હાઇકોર્ટ

દ્વારા આ બાબતનો આખરી નિર્ણય લેવામાં આવે અથવા જ્યારે આસામી પોતે સદર વેચાણ વેરાની પ્રાપ્તિને આવક તરીકે ગણે ત્યારે જ સદર રકમ આસામીની કુલ આવકમાં સમાવી શકાય અને તે પણ માત્ર તે વર્ષમાં જેમાં તે ઘટના બને. ૩૨,૯૮૬ રૂપિયાની રકમ તે મુજબ આસામીની આવકમાંથી બાકાત રાખવામાં આવી હતી. વધુ અપીલ પર એપેલેટ આસિસ્ટન્ટ કમિશનરના નિર્ણયને ઇનકમ ટેક્સ એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા બહાલ રાખવામાં આવ્યો હતો. ત્યારબાદ ઉપર દર્શાવેલ પ્રશ્ન હાઇકોર્ટને સંદર્ભિત કરવામાં આવ્યો હતો. હાઇકોર્ટે, અગાઉ જણાવ્યા મુજબ, પ્રશ્નનો જવાબ આસામી અપીલકર્તાની વિરુદ્ધમાં આપ્યો હતો.

જ્યારે અપીલ ૨૧/૦૯/૧૯૭૨ ના રોજ અમારી સમક્ષ સુનાવણી માટે આવી ત્યારે અપીલકર્તા તરફે ડો. પાલે હાઇકોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા જવાબની શુદ્ધતાને પડકારી હતી અને આ સંદર્ભમાં (૧૯૬૧) ૧૨ એસ.ટી.સી. ૫૩૫ માં અહેવાલ થયેલ અપીલકર્તાના કેસમાં આપવામાં આવેલા મંતવ્ય પર આધાર રાખ્યો હતો. તેની સામે સામાવાળા તરફે વિદ્વાન એડિશનલ સોલિસિટર જનરલે તે નિર્ણયની શુદ્ધતા પર પ્રશ્ન ઉઠાવ્યો હતો. સદર નિર્ણય બેંગાલ એક્ટની કલમ ૨(સી) ની જોગવાઈઓની સત્તા (vires) ને લગતો હોવાથી અમે નિર્દેશ આપ્યો કે પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય તેમજ તેના એડવોકેટ જનરલને નોટિસ જારી કરવામાં આવે. ત્યારબાદ અપીલકર્તા તરફે શ્રી સેન અને સામાવાળા તરફે એડિશનલ સોલિસિટર જનરલ દ્વારા અમારી સમક્ષ દલીલો રજૂ કરવામાં આવી

છે. પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય તરફે શ્રી મુખોટીએ એડિશનલ સોલિસિટર જનરલની દલીલોને અપનાવી છે.

અન્ય બાબતો સાથે કામ લેતા પહેલા, કલકત્તા હાઈકોર્ટ દ્વારા લેવામાં આવેલા વ્યુની શુદ્ધતા તપાસવી અનુકૂળ રહેશે કે બેંગાલ એક્ટની કલમ ૨(સી) ના ખુલાસા ૨ માં "ડીલર" શબ્દની વ્યાખ્યા જ્યાં સુધી તેમાં હરાજી કરનારનો સમાવેશ થાય છે ત્યાં સુધી સત્તા બહારની (ultra vires) હતી. બેંગાલ એક્ટ ભારત સરકારના અધિનિયમ, ૧૯૩૫ ના શેડ્યુલ VII ના લિસ્ટ II ની એન્ટ્રી ૪૮ દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તાઓના અનુસંધાને ૧૯૪૧ માં બેંગાલ વિધાનમંડળ દ્વારા ઘડવામાં આવ્યો હતો. સદર એન્ટ્રી "માલના વેચાણ પર અને જાહેરાતો પરના વેરા" ને લગતી છે. સદર એન્ટ્રી જ્યાં સુધી માલના વેચાણ પરના વેરાને લગતી છે ત્યાં સુધી તે બંધારણના સાતમા શેડ્યુલના લિસ્ટ II ની એન્ટ્રી ૫૪ ને અનુરૂપ છે. ભારત સરકારના અધિનિયમ, ૧૯૩૫ ના શેડ્યુલ VII ના લિસ્ટ II ની એન્ટ્રી ૪૮ માં "માલનું વેચાણ" શબ્દો આ કોર્ટ દ્વારા ધ સ્ટેટ ઓફ મદ્રાસ વિરુદ્ધ કેનન ડંકરલી એન્ડ કો. (મદ્રાસ) લિમિટેડ (૧) ના કેસમાં ન્યાયિક અર્થઘટનનો વિષય હતા. એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે તે શબ્દોનું લોકપ્રિય અર્થમાં અર્થઘટન કરી શકાય નહીં પરંતુ કાયદાકીય અર્થમાં અર્થઘટન કરવું જોઈએ અને તેમને તે જ અર્થ આપવો જોઈએ જે તેઓ સેલ ઓફ ગુડ્સ એક્ટ, ૧૯૩૦ માં ધરાવતા હતા. આ નિષ્કર્ષ પર પહોંચવામાં કોર્ટે એ સિદ્ધાંત પર કાર્ય

કર્ચુ કે જાણીતી કાયદાકીય આચાત ધરાવતા શબ્દોનું અર્થઘટન તે અર્થમાં કરવું જોઈએ જે તેઓ કાયદો ઘડતી વખતે ધરાવતા હતા. સદર કેસમાં અન્ય એક મંતવ્ય એવું આપવામાં આવ્યું હતું કે "એન્ટ્રી જટ હેઠળ માલના વેચાણ પર વેરા સંબંધિત કાયદો ઘડવાની સત્તા, કાયદેસર (intra vires) થવા માટે, વાસ્તવમાં માલના વેચાણ સાથે સંબંધિત હોવી જોઈએ અને તે મુજબ, પ્રાંતીય વિધાનમંડળ, વેચાણ પર વેરો લાદવાની કથિત ક્વાયતમાં, એવા વ્યવહારો પર વેરો લાદી શકે નહીં જે વેચાણ નથી, માત્ર એમ કહીને કે તેમને વેચાણ માનવામાં આવશે." આ કોર્ટે તે કેસમાં એક બિલિંગ કોન્ટ્રાક્ટ સાથે કામ લીધું હતું જે એક, સંપૂર્ણ અને અવિભાજ્ય હતો, અને અવલોકન કર્યું હતું કે આવા કોન્ટ્રાક્ટના કિસ્સામાં માલનું કોઈ વેચાણ થતું નથી અને પ્રાંતીય વિધાનમંડળ માટે એન્ટ્રી જટ હેઠળ આવા કોન્ટ્રાક્ટમાં વપરાતી સામગ્રીના પુરવઠાને વેચાણ તરીકે ગણીને તેના પર વેરો લાદવો તે તેની સત્તામાં નથી.

ગનન ડંકરલીના કેસ (supra) માં આ કોર્ટે દ્વારા લેવામાં આવેલ વ્યુ કે ભારત સરકારના અધિનિયમના શેડ્યુલ VII ના લિસ્ટ II ની એન્ટ્રી જટ અને બંધારણના સાતમા શેડ્યુલના લિસ્ટ II ની એન્ટ્રી ૫૪ માં "વેચાણ" શબ્દનો અર્થ તે જ છે જે સેલ ઓફ ગુડ્સ એક્ટ, ૧૯૩૦ માં આપવામાં આવ્યો છે, તે આ કોર્ટે દ્વારા કે. એલ. જોહર એન્ડ કો. વિરુદ્ધ ડેપ્યુટી કમર્શિયલ ટેક્સ ઓફિસર

(૧) માં હાયર પર્યેઝના કોન્ટ્રાક્ટ સાથે કામ લેતી વખતે પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવ્યો હતો.

તે વિવાદિત થઈ શકે નહીં કે હરાજી દ્વારા વેચાણ એ સેલ ઓફ ગુડ્સ એક્ટ, ૧૯૩૦ (૧૯૩૦ નો ૩) દ્વારા અભિપ્રેત વેચાણ છે. સદર એક્ટની કલમ ૪ અન્ય બાબતોની સાથે જોગવાઈ કરે છે કે માલના વેચાણનો કરાર એવો કરાર છે કે જેના દ્વારા વેચનાર કિંમત માટે ખરીદનારને માલની મિલકત ટ્રાન્સફર કરે છે અથવા ટ્રાન્સફર કરવા માટે સંમત થાય છે. જ્યાં વેચાણના કરાર હેઠળ, માલની મિલકત વેચનાર પાસેથી ખરીદનારને ટ્રાન્સફર કરવામાં આવે છે, ત્યાં કરારને વેચાણ કહેવામાં આવે છે. વધુમાં, સદર એક્ટની કલમ ૬૪ મુજબ, હરાજી દ્વારા વેચાણના કિસ્સામાં જ્યાં માલ લોટમાં વેચાણ માટે મૂકવામાં આવે છે, દરેક લોટને પ્રથમ દષ્ટિએ વેચાણના અલગ કરારનો વિષય માનવામાં આવે છે. કલકત્તા હાઈકોર્ટે અપીલકર્તાના કેસમાં જે (૧૯૬૧) ૧૨ એસ.ટી.સી. ૫૩૫ માં અહેવાલ થયેલ છે, બેંગાલ એક્ટની કલમ ૨(સી) ના ખુલાસા ૨ માં "ડીલર" શબ્દની વ્યાખ્યાને સત્તા બહારની (ultra vires) ઠેરવતા અવલોકન કર્યું છે:

"એન્ટ્રી ૪૮ વેચનાર અથવા ખરીદનાર અથવા બંને પર વેરો લાદવાની સત્તા આપે છે. જો, જો કે, વિધાનમંડળ એવી વ્યક્તિ પર વેરો લાદવાનો ઈરાદો રાખે છે જે ન તો વેચનાર છે કે ન તો ખરીદનાર, તો કાયદાને સત્તા બહારનો

(ultra vires) જાહેર કરવો જ જોઈએ, કારણ કે તે એક કામગીરીને માલના વેચાણ તરીકે ગણે છે જે, સેલ ઓફ ગુડ્સ એક્ટ મુજબ, આવા વેચાણ સમાન નથી."

અમે ઉપરોક્ત અવલોકનો સાથે સંમત થવા માટે અસમર્થ છીએ. સેલ ઓફ ગુડ્સ એક્ટની કલમ ૪ સાથે વંચાતી કલમ ૬૪ ની જોગવાઈઓને જોતા હરાજી વેચાણને સેલ ઓફ ગુડ્સ એક્ટના હેતુ માટે વેચાણ ગણવું પડશે. એન્ટ્રી ૪૮ માં એવું કંઈ નથી જે માલના માલિક કે જેના વતી માલ વેચાય છે અથવા માત્ર ખરીદનાર પર જ વેચાણ વેરો લાદવાની બાબતમાં વિધાનમંડળની સત્તાને મર્યાદિત કરતું હોય. જ્યાં વ્યવહાર કાયદાની દૃષ્ટિએ જાણીતા માલના વેચાણનો હોય, ત્યાં તેના પર વેરો લાદવાની વિધાનમંડળની સત્તા, અમારા મતે, સંપૂર્ણ અને અનિયંત્રિત છે જે માત્ર ભારત સરકારના અધિનિયમ અથવા બંધારણ દ્વારા લાદવામાં આવી શકે તેવી કોઈપણ મર્યાદાને આધીન છે (જુઓ જે. કે. જૂટ મિલ્સ કો. લિમિટેડ વિરુદ્ધ ધ સ્ટેટ ઓફ ઉત્તર પ્રદેશ (૧). માલના વેચાણના વ્યવહારો પર વેરો લાદવાની રાજ્ય અથવા પ્રાંતીય વિધાનમંડળની સત્તાની વ્યાપકતાને જોતા, અમારા મતે, એન્ટ્રી ૪૮ માં એવી મર્યાદા વાંચવી અસ્વીકાર્ય હશે જે સદર વિધાનમંડળને એવા હરાજી કરનાર પર વેરો લાદતા અટકાવે જે માલ વેચવાનો વ્યવસાય કરે છે અને જેની પાસે વ્યવસાયના રૂઢિગત ક્રમમાં મુખ્ય માલિકના માલ વેચવાની સત્તા છે. જેનો વેરો લેવા માંગવામાં આવે છે તે માલના

વેચાણનો વ્યવહાર છે. જો વેચાણના વ્યવહાર અને વેચાણ વેરાની ચુકવણી માટે જવાબદાર વ્યક્તિ વચ્ચે નજીકનો અને સીધો સંબંધ હોય, તો વેચાણ વેરાની આવી વસૂલાત માટેની કાનૂની જોગવાઈ એન્ટ્રી ૪૮ નું ઉલ્લંઘન કરશે નહીં. તે વિવાદિત થઈ શકે નહીં કે હરાજી કરનાર અને હરાજી વેચાણના વ્યવહાર વચ્ચે નજીકનો અને સીધો સંબંધ છે. જેમ કે, બેંગાલ એક્ટની કલમ ૨(સી) ના ખુલાસા ૨ માં "ડીલર" શબ્દની વ્યાખ્યાને પ્રાંતીય અથવા રાજ્ય વિધાનમંડળની સત્તાની બહાર તે આધારે માની શકાય નહીં કે વિધાનમંડળ એવી વ્યક્તિ પર વેરો લાદવાનો ઈરાદો રાખે છે જે ન તો વેચનાર છે કે ન તો ખરીદનાર. અમારા મતે, તે પ્રાંતીય વિધાનમંડળની સત્તામાં હતું કે તે "ડીલર" શબ્દની વ્યાખ્યામાં એવા હરાજી કરનારનો સમાવેશ કરે જે માલ વેચવાનો વ્યવસાય કરે છે અને જેની પાસે વ્યવસાયના રૂઢિગત ક્રમમાં મુખ્ય માલિકના માલ વેચવાની સત્તા છે.

અમે એ પણ અવલોકન કરી શકીએ છીએ કે મદ્રાસ હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે ઝકરીયા સન્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ મદ્રાસ (૨) ના કેસમાં પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય વિરુદ્ધના અપીલકર્તાના કેસમાં કલકત્તા હાઈકોર્ટ દ્વારા લેવામાં આવેલા વ્યુ સાથે અસંમતિ દર્શાવી છે. એપેલેટ આસિસ્ટન્ટ કમિશનરના હુકમ પરથી સ્પષ્ટ થાય છે અને હાલના કેસમાં અમારી સમક્ષ એ વિવાદિત નથી કે અપીલકર્તા દ્વારા હરાજી વેચાણમાં ખરીદદારોને જારી કરાયેલ કેશ મેમોમાં અપીલકર્તાને વેચનાર તરીકે દર્શાવવામાં આવ્યો હતો. અપીલકર્તા દ્વારા

ખરીદદારો પાસેથી મેળવેલી રકમમાં વેચાણ વેરાનો સમાવેશ થતો હતો. અપીલકર્તાએ, જો કે, હરાજી કરાયેલ માલના વાસ્તવિક માલિકને વેચાણ વેરાની રકમ ચૂકવી ન હતી કારણ કે તે વેચાણ વેરાની ચુકવણી માટેની વૈધાનિક જવાબદારી અપીલકર્તાની હતી. અપીલકર્તા કંપનીએ વેચાણ વેરા તરીકે મેળવેલી રકમ સરકારી તિજોરીમાં પણ જમા કરાવી ન હતી કારણ કે તેણે એવું વલણ અપનાવ્યું હતું કે તેના પર તે જવાબદારી ઊભી કરતી કાનૂની જોગવાઈ માન્ય નથી. જેમ કે વેચાણ વેરાની રકમ અપીલકર્તા દ્વારા હરાજી કરનાર તરીકેના તેના પાત્રમાં પ્રાપ્ત થઈ હતી, તેથી અમારા મતે, સદર રકમને તેની વ્યાપારી અથવા વ્યવસાયિક પ્રાપ્તિનો ભાગ માનવી જોઈએ. અપીલકર્તા, અલબત્ત, જ્યારે તે રકમ રાજ્ય સરકારને ચૂકવે ત્યારે તેની કપાત મેળવવા માટે હકદાર રહેશે.

અપીલકર્તાએ વેચાણ વેરા તરીકે પ્રાપ્ત થયેલી રકમ "સેલ્સ ટેક્સ કલેક્શન એકાઉન્ટ" ના શીર્ષક હેઠળ જમા કરી છે તે હકીકતથી અમારા મતે, કોઈ મોટો તફાવત પડશે નહીં. તે પ્રાપ્તિનું સાચું સ્વરૂપ અને ગુણવત્તા છે, અને હિસાબી ચોપડામાં તે કયા શીર્ષક હેઠળ નોંધાયેલ છે તે નહીં, જે નિર્ણાયક સાબિત થશે. જો કોઈ પ્રાપ્તિ વ્યાપારી પ્રાપ્તિ હોય, તો હકીકત એ છે કે તે આસામીના હિસાબી ચોપડામાં તે રીતે દર્શાવવામાં આવી નથી તે આકારણી સત્તાધિકારીને તેને વ્યાપારી પ્રાપ્તિ તરીકે ગણતા અટકાવશે નહીં. અમે આ સંદર્ભમાં પંજાબ ડિસ્ટ્રિલિંગ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ વિરુદ્ધ કમિશનર ઓફ ઇનકમ ટેક્સ, સિમલા

(૧) ના કેસનો ઉલ્લેખ કરી શકીએ છીએ. તે કેસમાં આસામી દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલી અમુક રકમોને સિક્યોરિટી ડિપોઝિટ તરીકે વર્ણવવામાં આવી હતી. આ કોર્ટે શોધી કાઢ્યું કે તે રકમો દારૂના વેચાણના વ્યાપારી વ્યવહારનો અભિન્ન ભાગ હતી અને તે આસામીની વ્યાપારી પ્રાપ્તિ હતી. તે રકમો "એમ્પ્ટી બોટલ્સ રિટર્ન સિક્યોરિટી ડિપોઝિટ એકાઉન્ટ" નામના અલગ લેજરમાં નોંધવામાં આવી હતી તે દલીલ સાથે કામ લેતા, આ કોર્ટે અવલોકન કર્યું:

"તેથી જે રકમને સિક્યોરિટી ડિપોઝિટ કહેવામાં આવતી હતી તે વાસ્તવમાં વેચાણ માટેના અવેજનો એક ભાગ હતી અને તેથી જે વેચવામાં આવ્યું હતું તેની કિંમતનો ભાગ હતી. તેમજ તેનાથી કોઈ ફરક પડતો નથી કે બોટલોની કિંમત સામાન્ય ટ્રેડિંગ એકાઉન્ટમાં નોંધવામાં આવી હતી જ્યારે કહેવાતી ડિપોઝિટ "એમ્પ્ટી બોટલ્સ રિટર્ન ડિપોઝિટ એકાઉન્ટ" નામના અલગ લેજરમાં નોંધવામાં આવી હતી કારણ કે, જે વેચાણ માટે અવેજ હતો તે પુસ્તકોમાં ચોક્કસ રીતે લખવામાં આવવાને કારણે તેમ રહેવાનું બંધ કરી શકે નહીં."

તેથી, અમે હાઈકોર્ટ સાથે સંમત છીએ જ્યાં સુધી તેણે તેને સંદર્ભિત પ્રશ્નનો જવાબ નકારાત્મક અને અપીલકર્તાની વિરુદ્ધમાં આપ્યો છે. અપીલ પરિણામે નિષ્ફળ જાય છે અને ખર્ચ સાથે રદ કરવામાં આવે છે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.